

UN TEZAU DE DENARI ROMANI IMPERIALI DESCOPERIT LA MEDGIDIA.

În luna aprilie 1978, cu ocazia săpării unor gropi de pomi la I.A.S. Medgidia, Ferma nr. 1, într-un punct situat la circa 300 m N-V de poarta principală a I.A.S.-ului a fost găsit un tezaur de monede romane depuse într-un vas getic¹

În săpătură au apărut alături de material ceramic getic de epocă romană și două fragmente de ceramică romană.

Monedele au fost depuse într-un vas autohton de epocă romană, lucrat dintr-o pastă grosieră puternic arsă. Are buza alveolată oblic, cu toarta scurtă, arcuită, lățită, cu marginea exterioară crestată. Vasul este de culoare brună-cenușie, cu câteva pete maronii. Acest tip are strânse analogii cu ceramica lucrată cu mîna, descoperită în așezarea de sec. I-II e.n. de la Bugeac², Valea lui Marinciu, jud. Constanța. Diametrul maxim al vasului este de 12 cm, diametrul gurii este de 9,5 cm.

Menționăm că din zona Medgidia provin o serie de descoperiri getice de epocă romană³. Capacitatea vasului permitea să fie depozitate în acesta circa 300 denari imperiali. Monedele recuperate sînt în număr de 68 piese și au o greutate totală de 256 gr.

---

¹ Din informațiile strînse de colegul nostru A. Panaitescu care a recuperat pentru Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța parte din tezaur, rezultă că vasul cu monede era depus la o adîncime de circa 0,60 m, de la nivelul actual al solului. Vasul a fost spart de descoperitori. Fragmentele ceramice și o parte a tezaurului au fost recuperate de către tov. Oneț, vicepreședintele Consiliului popular Medgidia și tov. director Grigoraș, cărora ținem să le mulțumim și pe această cale. Dat fiind timpul scurt de la descoperire, nu am putut efectua o mai largă anchetă numismatică. Nu excludem posibilitatea să se fi împrăștiat, printre primii descoperitori, parte din tezaur.

² C. Scorpan, *Săpăturile arheologice din așezarea getică de la Bugeac - Valea lui Marinciu*, Pontica, 2, Constanța, 1969, p. 43-75.

³ În depozitele Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța se află ceramică getică databilă în sec. I-II e.n., provenind din colecția Școlii generale nr. 2 din Medgidia, alcătuită de către prof. A. Dumitrașcu.

Pieseile sînt denari romani imperiali⁴ emiși în secolele I și II e.n. Monedele se eșalonează pe împărați și membrii familiei imperiale, de la Nero la Antoninus Pius, după cum urmează : Nero 1, Vitellius 1, dinastia flavilor 23, Traianus 7, Hadrianus, Sabina și Antoninus Pius Caesar 23, Antoninus Pius, Faustina I-a și Marcus Aurelius Caesar 13. Toate monedele au fost bătute în atelierul monetar de la Roma.

Domniile cele mai bine reprezentate în depozitul monetar de la Medgidia, așa cum era și de așteptat, sînt cele emise sub împărații flavi, Hadrianus și Antoninus Pius. Procentual piesele se repartizează astfel : Nero 1,47%, Vitellius 1,47% dinastia flavilor 33,81%, Traianus 10,29% Hadrianus 33,81% Antoninus Pius 19,11%. Un indice mult mai apropiat de realitatea istorică este cel al monedelor pe an-domnie.

Împărați	Monede an domnie	Raport
Nero	1/4*	0,25
Vitellius	1/1	1
Împărații flavi	23/28	0,82
Traianus	7/20	0,35
Hadrianus	23/21	1,09
Antoninus Pius	13/14*	0,93

Cea mai veche monedă a fost bătută de Nero, de tip BMC I, nr. 104, Roma, anii 64–68 e.n. Dar, gradul de tocire al monedelor, deși redus, arată că monedele emise de Nero, Vitellius, Vespasianus, Domitianus, Titus, Traianus și, în parte, cele ale lui Hadrianus, au circulat un timp înainte de a fi tezurizate. Cea mai mare parte a monedelor emise de Hadrianus și toate monedele emise de Antoninus Pius sînt netocite, unele fleur de coin, ceea ce ne permite să considerăm că tezurizarea a început cel mai devreme în epoca domniei lui Hadrianus, dar, mai degrabă, în primii ani de domnie ai împăratului Antoninus Pius.

Cu certitudine putem susține că tezaurul de la Medgidia oglindește fidel viața economică înfloritoare din cel de al doilea sfert al secolului II e.n. (circa 125–150 e.n) din Dobrogea romană, înscriindu-se printre cele mai importante documente de caracter numismatic pe care le avem pînă în prezent.

⁴ Descoperiri de denari romani republicani sînt semnalate de Bucur Mîrea în *Cronica descoperirilor monetare din R.S.R.*, în SCIV, începînd cu nr. 1, 1958 ; de asemenea, la Octavian Iliescu în *Caiet selectiv* ; Gh. Papuc, *Tezaurul de denari republicani și imperiali de la Casicea (jud. Constanța)*, Pontica, 7, Constanța, 1974, p. 213–217 : tezaurul a fost găsit întîmplător în anul 1953 și s-a împrăștiat în momentul descoperirii. Fragmentul de tezaur aflat în colecția muzeului din Constanța este compus din 13 piese.

1

2

3

4

7

9

11

13

14

16

17

19

20

21

22

24

25

26

27

28

29

30

34

36

38

41

43

45

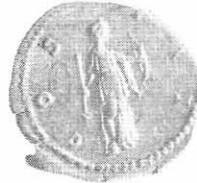
47

49

54

55

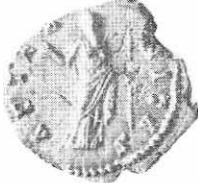
56

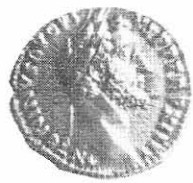
57

59

64

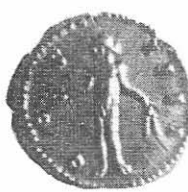
65

66

68

De altfel, indicele de teaurizare în depozitul de la Medgidia pentru domniile lui Hadrianus și Antoninus Pius se apropie, deși este ceva mai ridicat, de indicele monedă-an din descoperirile izolate din teritoriile rurale⁵.

Deși nu cunoaștem la Medgidia pentru acest secol decât un sestertius emis de Traianus⁶, totuși tezaurul de la Medgidia, ca și altarul dedicat împăratului Antoninus Pius de către cetățenii romani din vicus Urb.,⁷ sat localizat pe teritoriul actual al Medgidiei, ne dovedesc că locuitorii așezării romane de aici erau integrați vieții economice din această zonă, iar circulația monetară se înscrie în parametrii circulației monetare din teritoriile rurale ale Dobrogei romane.

O importantă problemă pentru istoria ținutului de la Dunărea de Jos este aceea a stabilirii cauzelor care au dus la ascunderea și nerecuperarea tezaurului de către proprietarul său băștinaș. Dat fiind faptul că tezaurul a fost adăpostit într-un vas getic, considerăm că nu greșim, dacă socotim de la început posibilitatea că această sumă reprezintă rezervele unui localnic ascunse într-un moment neprielnic acestuia.

Ultimele monede aparțin emisiunilor din anii 150–151 e.n., de tip BMC IV, nr. 717 și 736, ceea ce ne dă posibilitatea să datăm ascunderea tezaurului, imediat după această dată⁸. Ascunderea tezaurului trebuie căutată în evenimentele de ordin politic, militar, care au avut loc în provinciile dunărene în al șaselea deceniu al secolului II e.n.⁹

În acest deceniu, în Dacia¹⁰ și Panonia¹¹ sînt îngropări de tezaure care sînt atribuite atacurilor sarmatice. La nord de Dunăre, sarmații, pe la anul 150, au atacat Olbia și alte orașe aflate sub protecția romanilor. Deși nu avem încă alte izvoare care să ateste atacuri sarmatice în zona dintre Dunăre și Mare, considerăm că tezaurul de la Medgidia ar putea deveni un prim indiciu asupra tulburărilor care au cuprins ținutul de la Dunărea de Jos la această dată.

Catalogul denarilor romani imperiali descoperiți la Medgidia și păstrați în colecțiile Cabinetului numismatic al Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța.

⁵ M. Munteanu, R. Ocheșeanu, *Descoperiri monetare în satele din Dobrogea romană (sec. I–III e.n.)*, Pontica, 8, Constanța, 1975, p. 190.

⁶ Descoperiri în zona valului mare de pămînt.

⁷ CIL, III, 14441 „din apropiere de Tulcea”, în realitate de la Medgidia, cf. Em. Doruțiu, SCIV, 15, 1964, 1, p. 131. S-ar putea ca satul să facă parte din teritoriul tomitan, ținînd cont de mărimea teritoriului histrian în epoca romană.

⁸ M. Chișescu, *Tezaure monetare ascunse pe vremea lui Antoninus Pius în Dacia*, SCIV, 22, nr. 3, București, 1971, p. 401–410.

⁹ R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei*, vol. II, București, 1968, passim.

¹⁰ B. Mitrea, *Contribuții numismatice la cunoașterea problemei luptei împotriva stăpînirii romane în Dacia*, SCIV, 5, 1954, 3–4, p. 479; D. Tudor, *Răscoale și atacuri „barbare”*, în *Dacia romană*, Edit. Științifică, București, 1957, p. 28.

¹¹ Rudolf Noll, *Zur Vorgeschichte der Markomannenkriege*, *Archaeologia Austriaca*, 14, Viena, 1954, p. 43–67, p. 53–56 și harta.

¹² C. Preda, *Tezaurul monetar de la Dimbău și tulburările pricinuite de daci în anul 143, sub Antoninus Pius*, în SCN, 1, passim; D. Berciu, *Lupta băștinașilor din Dacia împotriva cotropitorilor romani*, SCIV, 2, 1951, 2, p. 73–95; M. Macrea, *Castrul roman de la Bologna*, ACMIT, 4, 1938–1939, p. 450.

NERO

1. AR. ↓ 3,33 g. 16 mm. inv. 14.737
BMC I, p. 213, nr. 104, Roma, anii 64–68 e.n.

VITELLIUS

2. AR. ↓ 3,25 g. 18,5 mm. inv. 14.712
BMC I, 372, nr. 28, Roma, anul 69 e.n.

VESPASIANUS

3. AR. ↓ 3,19 g. 17 mm. inv. 14.718
BMC II, p. 34, nr. 180, Roma, anul 76 e.n.
4. AR. ↓ 3,34 g. 18 mm. inv. 14.713
BMC II, p. 25, nr. 136, Roma, anul 74 e.n.
5. AR. ↑ 3,31 g. 17,5 mm. inv. 14.710
BMC II, p. 19, nr. 98, Roma, anul 73 e.n.
6. AR. ↓ 3,11 g. 19,2 mm. inv. 14.701
BMC II, p. 25, nr. 137, Roma, anul 74 e.n.
7. AR. ↓ 3,26 g. 18 mm. inv. 14.698
BMC II, p. 3, nr. 14, Roma, anii 69–70 e.n.
8. AR. ↑ 3,06 g. 19,2 mm. inv. 14.697
BMC II, p. 19, nr. 98, Roma, anul 73 e.n.
9. AR. ↑ 3,55 g. 18 mm. inv. 14.691
BMC II, p. 19, nr. 98, Roma, anul 73 e.n.
10. AR. ↓ 3,14 g. 17 mm. inv. 14.689
BMC II, p. 34, nr. 183, Roma, anul 76 e.n.
11. AR. ↓ 3,29 g. 18 mm. inv. 14.685
BMC II, p. 36, nr. 193, Roma, anul 76 e.n.
12. AR. ↑ 3,26 g. 18 mm. inv. 14.742
BMC II, p. 19, nr. 98, Roma, anul 73 e.n.
13. AR. ↓ 3,26 g. 17,5 mm. inv. 14.739
BMC II, p. 72, nr. 364, Roma, anul 71 e.n.
14. AR. ← 3,24 g. 18 mm. inv. 14.735
BMC II, p. 24, nr. 131, Roma, anul 73 e.n.
15. AR. ↓ 3,38 g. 17,2 mm. inv. 14.722
BMC II, p. 26, nr. 138, Roma, anul 74 e.n.
16. AR. ↓ 3,37 g. 18 mm. inv. 14.720
BMC II, p. 31, nr. 167, Roma, anul 75 e.n.
17. AR. ↓ 3,17 g. 19,2 mm. inv. 14.719
BMC II, p. 52, nr. 300, Roma, anii 78–79 e.n.

TITUS

18. AR. ↓ 3 g. 17 mm. inv. 14.717
BMC II, p. 236, nr. 80, Roma, anul 80 e.n.
19. AR. ↓ 3,18 g. 20 mm. inv. 14.703
BMC II, p. 238, nr. 85, Roma, anul 80 e.n.
20. AR. ↓ 3,13 g. 18,2 mm. inv. 14.694
BMC II, p. 232, nr. 51, Roma, anul 80 e.n.
21. AR. ↑ 3,23 g. 17 mm. inv. 14.688
BMC II, p. 231, nr. 43, Roma, anul 80 e.n.
22. AR. ↓ 3,35 g. 19 mm. inv. 14.736
BMC II, p. 245, nr. 129, Roma, anii 80–81 e.n.
23. AR. ↓ 3,30 g. 17,5 mm. inv. 14.724
BMC II, p. 237, nr. 83, Roma, anul 80 e.n.
24. AR. ✓ 3,11 g. 19 mm. inv. 14.723
BMC II, p. 236, nr. 80, Roma, anul 80 e.n.
25. AR. ↓ 3,26 g. 18 mm. inv. 14.721
BMC II, p. 243, nr. 113, Roma, anii 80–81 e.n.

DOMITIANUS

26. AR. ↓ 3,20 g. 16,8 mm. inv. 14.743
BMC II, p. 300, nr. 11, Roma, anul 81 e.n.

TRAIANUS

27. AR. ✓ 3,21 g. 18 mm. inv. 14.709
BMC III, p. 109, nr. 542, Roma, grupa a IV-a.
28. AR. ↓ 3,16 g. 17 mm. inv. 14.704
BMC III, p. 72, nr. 288, Roma, grupa a V-a.
29. AR. ↓ 3,62 g. 18,2 mm. inv. 14.695
BMC III, p. 42, nr. 86, Roma, anii 101–102 e.n.
30. AR. ✓ 2,89 g. 19 mm. inv. 14.744
BMC III, p. 39, nr. 64, Roma, anul 100 e.n.
31. AR. ↓ 3,78 g. 18 mm. inv. 14.734
BMC III, p. 75, nr. 319, Roma, grupa a V-a.
32. AR. ↓ 3,29 g. 18 mm. inv. 14.728
BMC III, p. 110, nr. 551, Roma, grupa a IV-a.
33. AR. ↓ 3,35 g. 17,5 mm. inv. 14.725
BMC III, p. 82, nr. 381, Roma, grupa a V-a.

HADRIANUS

34. AR. ✓ 3,33 g. 18 mm. inv. 14.726
BMC III, p. 259, nr. 145, Roma, anii 119–138 e.n.
35. AR. ↓ 3,28 g. 18 mm. inv. 14.715
BMC III, p. 318, nr. 604, Roma, anii 134–138 e.n.
36. AR. ↓ 3,38 g. 16,5 mm. inv. 14.714
BMC III, p. 337, nr. 777, Roma, anii 134–138 e.n.
37. AR. ↓ 3,26 g. 16 mm. inv. 14.711
BMC III, p. 320, nr. 629, Roma, anii 134–138 e.n.
38. AR. ↓ 3,42 g. 18,5 mm. inv. 14.708
BMC III, p. 296, nr. 463, Roma, anii 125–128 e.n.
39. AR. ↓ 3,37 g. 17, 5 mm. inv. 14.706
BMC III, p. 346, nr. 849, Roma, anii 134–138 e.n.
40. AR. ↓ 3,48 g. 18,5 mm. inv. 14.707
BMC III, p. 288, nr. 379, Roma, anii 125–128 e.n.
41. AR. ↓ 3,44 g. 18,5 mm. inv. 14.702
BMC III, p. 288, nr. 379, Roma, anii 125–128 e.n.
42. AR. ↓ 3,43 g. 17 mm. inv. 14.700
BMC III, p. 350, nr. 879, Roma, anii 134–138 e.n.
43. AR. ↓ 3,34 g. 18,2 mm. inv. 14.699
BMC III, p. 260, nr. 154, Roma, anul 118 e.n.
44. AR. ↓ 3,23 g. 17 mm. inv. 14.696
BMC III, p. 341, nr. 797, Roma, anii 134–138 e.n.
45. AR. ✓ 3,16 g. 18,2 mm. inv. 14.693
BMC III, p. 259, nr. 139, Roma, anii 119–138 e.n.
46. AR. ↓ 3,35 g. 17,2 mm. inv. 14. 692
BMC III, p. 247, nr. 62, Roma, anul 118 e.n.
47. AR. ↓ 3,44 g. 18 mm. inv. 14.690
BMC III, p. 301, nr. 491, Roma, anii 128–132 e.n.
48. AR. ↓ 3,32 g. 17 mm. inv. 14.687
BMC III, p. 326, nr. 680, Roma, anii 134–138 e.n.
49. AR. ↓ 3,38 g. 19,2 mm. inv. 14.686
BMC III, p. 282, nr. 334, Roma, anii 125–128 e.n.
50. AR. ↓ 3,36 g. 18 mm. inv. 14.740
BMC III, p. 296, nr. 463, Roma, anii 125–128 e.n.
51. AR. ↓ 2,98 g. 19 mm. inv. 14.741
BMC III, p. 272, nr. 269, Roma, anii 119–138 e.n.
52. AR. ↓ 3,41 g. 17,5 mm. inv. 14.727
BMC III, p. 285, nr. 349, Roma, anii 125–128 e.n.
53. AR. ↓ 3,51 g. 16,5 mm. inv. 14.726
BMC III, p. 331, nr. 726, Roma, anii 134–138 e.n.
54. AR. ↓ 3,29 g. 18 mm. inv. 14.750
BMC III, p. 369, nr. 1007, Roma, anul 138 e.n.

SABINA

55. AR. ↓ 3,25 g. 17 mm. inv. 14.705
BMC III, p. 354, nr. 905, Roma, grupa a III-a.

FAUSTINA I

56. AR. ↑ 3,96 g. 18,2 mm. inv. 14.752
BMC IV, p. 53, nr. 345, Roma, anul 141 e.n.
57. AR. ↓ 3,36 g. 17,2 mm. inv. 14.751
BMC IV, p. 24, nr. +, Roma, anii 139–140 e.n.
58. AR. ↑ 3,46 g. 15,5 mm. inv. 14.745
BMC IV, p. 58, nr. 399, Roma, emisiunea a 3-a, anul 141 e.n.
59. AR. ↓ 3,39 g. 17 mm. inv. 14.738
BMC IV, p. 23, nr. 137, Roma, anii 139–140 e.n.
60. AR. ↓ 3,21 g. 17,2 mm. inv. 14.732
BMC IV, p. 58, nr. 391, Roma, anul 141 e.n.
61. AR. ↓ 3,27 g. 16 mm. inv. 14.731
BMC IV, p. 58, nr. 399, Roma, anul 141 e.n.
62. AR. ↑ 3,67 g. 18 mm. inv. 14.729
BMC IV, p. 60, nr. 420, Roma, anul 141 e.n.

ANTONINUS PIUS

63. AR. ↓ 3,39 g. 17 mm. inv. 14.749
BMC IV, p. 19, nr. 104, Roma, anul 139 e.n.
64. AR. ↓ 3,67 g. 18,2 mm. inv. 14.748
BMC. IV, p. 75, nr. 519, Roma, anii 145–161 e.n.
65. AR. ↓ 3,52 g. 18 mm, inv. 14.747
BMC IV, p. 104, nr. 717, Roma, anii 150–151 e.n.
66. AR. ↓ 3,60 g. 19 mm. inv. 14.733
BMC IV, p. 85, nr. 594, Roma, anii 145–160 (?) e.n.
67. AR. ↓ 3,52 g. 16,2 mm. inv. 14.730
BMC IV, p. 72, nr. 505, Roma, anul 144 e.n.
68. AR. ↓ 3,40 g. 16,5 mm. inv. 14.746
BMC IV, p. 107, nr. 736, Roma, anii 150–151 e.n.

RÉSUMÉ

*UN TRÉSOR DE DENIERS ROMAINS IMPÉRIAUX
DÉCOUVERTE À MEDGIDIA.*

L'auteur présente un trésor monétaire découvert à Medgidia, 68 deniers romains impériaux, conservés dans les collections du Cabinet numismatique du Musée d'histoire nationale et d'archéologie de Constantza. Les monnaies sont émises au Ier et IIe siècles de n.è., étant réparties par empereurs et membres de la famille impériale depuis Néro jusqu'à Antoninus Pius, comme il suit : Néro 1, Vitellius 1, la dynastie des Flavii 23, Trajan 7, Hadrien, Sabina et Antoninus Pius Caesar 23, Antoninus Pius, Faustina Ire et Marcus Aurelius Caesar 13.

Les dernières monnaies appartiennent aux émissions des années 150–151 de n.è., ce qui nous offre la possibilité de dater l'enterrement du trésor immédiatement après cette date-là, probablement à l'occasion des attaques sarmatiques.

Le trésor de Medgidia reflète de manière fidèle la vie économique florissante du second quart du IIe siècle de n.è. et constitue un élément important pour la reconstitution des événements politiques et de la circulation monétaire déroulée pendant la période en question dans la Dobroudja romaine.